

Žmogaus teisių apsauga uždaroje institucijoje ir toliau išlieka opi Lietuvai problema

Lietuvoje trūksta vieningos nepriklausomos prevencinės žmogaus teisių stebėjimo sistemos visų rūšių uždaroje institucijose, kuri užtikrintų nacionalinių ir tarptautinių dokumentų įtvirtintus žmogaus teisių apsaugos ir pagarbos standartus.

Tokią išvadą padarė viešosios įstaigos „Globali iniciatyva psichiatrijoje“ ekspertai, trejus metus kartu su tarptautiniais partneriais įgyvendinę Europos Komisijos finansuojamą projektą „Žmogaus teisių stebėseną ir kankinimų prevenciją Baltijos šalių uždaroje institucijose“. Projekto metu Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Kaliningrado srityje buvo tiriama žmogaus teisių padėtis psichikos sveikatos įstaigose: psichiatrijos ligoninėse, psichoneurologiniuose pensionatuose. Pasibaigus minėtam projektui išleista ataskaita „ŽMOGAUS TEISĖS Baltijos šalių psichikos sveikatos priežiūros srityje“. Joje pateikiama visų trijų Baltijos šalių esamos psichikos sveikatos priežiūros sistemų apžvalga ir rekomendacijos, ką daryti, kad ši priežiūra kuo mažiau pažeistų ir ribotų psichikos sveikatos problemų turinčių asmenų teises.

Atviru laišku VŠĮ „Globali iniciatyva psichiatrijoje“ kreipėsi į Ministrą Pirmininką bei Teisingumo, Sveikatos apsaugos ir Socialinės apsaugos ir darbo ministrus. Laiške viešoji įstaiga, remdamasi tyrimo išvadomis, skatina Lietuvos Vyriausybę prisijungti ir ratifikuoti Jungtinių Tautų Konvencijos prieš kankinimų ir kitokio žiauraus, nežmoniško, žeminančio elgesio bei bausmių taikymo uždraudimą papildomąjį protokolą (OPCAT) ir sukurti nuolatinę žmogaus teisių stebėsenos uždaroje institucijose sistemą.

„Nors Lietuvoje vykdomos reformos psichikos sveikatos srityje prisidėjo prie psichikos sveikatos priežiūros paslaugų, jų kokybės gerinimo, tačiau iki šiol neišspręsta daugelis problemų dėl šių pacientų teisių apsaugos. Esamos situacijos analizė, tyrimai, ekspertų išvados rodo, kad gausu neigiamos praktikos apraiškų šių asmenų atžvilgiu. Asmenys su psichikos negalia ne tik tiesiogiai patiria pažeidimus, bet išvelgiamos ir sistemos ydos, kurios apsunkina šių asmenų teisių apsaugą bei jų užtikrinimą“, - teigė viešosios įstaigos „Globali iniciatyva psichiatrijoje“ direktorė Dovilė Juodkaitė.

Tyrimo metu buvo atskleista akivaizdžių žmogaus teisių pažeidimų. Pagrindiniai jų: piktnaudžiavimas asmenų, turinčių psichikos ir intelekto sutrikimų, teisėmis nustatant neveiksnumą ir skiriant globą, priimant teismo sprendimus šių asmenų atžvilgiu jiems nedalyvaujant (priverstinės hospitalizacijos, neveiksnumo nustatymo atvejais ir kt.), pažeidžiant kitas pagrindines šių žmonių teises (teisę į laisvę ir saugumą, privatų gyvenimą, savarankiškumą, integraciją į bendruomenę, teisę būti apsaugotam nuo diskriminacijos, nežmoniško ir žeminančio elgesio ir kt.).

„Globalios iniciatyvos psichiatrijoje“ ekspertų nuomone, Lietuvoje skiriama nepakankamai dėmesio išaiškinant bei viešinant šių asmenų teisių pažeidimus ir mažai kas daroma siekiant jų išvengti. Todėl šių žmonių teisės yra nuolat pažeidžiamos, o tam puikiai tinka uždara sistema, kurioje jie gyvena.

Nepriklausomos žmogaus teisių stebėsenos sistemos sukūrimo būtinybę savo ataskaitoje Lietuvos Vyriausybei identifikuoja ir Europos Komitetas dėl kankinimų, nežmoniško ar žeminančio elgesio ir baudymo prevencijos (CPT). Šis komitetas skatina atsakingas Lietuvos valdžios institucijas suteikti galimybę nepriklausomai institucijai vykdyti reguliarią stebėseną psichiatrinėse įstaigose“.

Deleted: ¶

Lietuvos Vyriausybės atsakyme į Europos komiteto dėl kankinimų, nežmoniško ar žeminančio elgesio ir baudymo prevencijos ataskaitą „Globalią iniciatyvą psichiatrijoje“ įvardino kaip organizaciją, kuri vykdo Lietuvoje įvairius projektus psichiatrijos srityje ir yra sudariusi nuolatinę žmogaus teisių stebėjimo darbo grupę psichiatrijos ligoninėse.

Tačiau VŠĮ „Globali iniciatyva psichiatrijoje“ atlikta stebėseną laikina, ji buvo vykdyta įgyvendinant projektą „Žmogaus teisių stebėseną ir kankinimų prevencija Baltijos šalių uždaroje institucijose“.

Nuolatinio nepriklausomo žmogaus teisių stebėjimo mechanizmo, kuris užtikrintų nacionalinių ir tarptautinių dokumentų įtvirtintus žmogaus teisių apsaugos ir pagarbos standartus visų rūšių uždaroje institucijose, Lietuvoje vis dar nėra.

VŠĮ „Globali iniciatyva psichiatrijoje“ turėdama nemažai sukauptų žinių ir patirties žmogaus teisių stebėjimo psichiatrijos srityje pasirengusi bendradarbiauti su valstybinėmis institucijomis, valstybei prisiimant tarptautinius įsipareigojimus visų asmenų teisių apsaugos ir pagarbos srityje.

2001 m. įkurta viešoji įstaiga „Globali iniciatyva psichiatrijoje“ yra jau dvidešimt penkerius metus veikiančios tarptautinės organizacijos „Globali iniciatyva psichiatrijoje“ narė. Psichikos sveikatos ir žmogaus teisių stiprinimo srityje aktyvi organizacija perduoda vakarų patirtį posovietinėms šalims, reformuojant psichikos sveikatos priežiūrą, gerinant psichikos negalės asmenų gyvenimo kokybę, skatinant jų socialinę integraciją bei apsaugant ir užtikrinant jų kaip visaverčių piliečių žmogaus teises.

Daugiau informacijos:

Dovilė Juodkaite

„Globali iniciatyva psichiatrijoje“ direktorė

Tel. 2715762

El.pastas: djuodkaite@gip-global.org